

Contribuția clubului muncitorilor din București la afirmarea principiilor de organizare și de luptă a proletariatului din România în anii 1899—1901

În condițiile dezorganizării vremelnice a Partidului politic al clasei muncitoare din România, Clubul muncitorilor din București, cea mai puternică organizație politică a proletariatului din țara noastră, a jucat un rol de mare importanță în afirmarea organizată a luptei revoluționare a proletariatului român, în popularizarea ideilor fundamentale ale socialismului științific în rândurile muncitorimii, în organizarea luptelor de clasă contra exploatării capitaliste, pentru dreptate și libertate.

Clubul muncitorilor din București, împreună cu organizațiile profesionale, a știut să învingă dificultăți foarte mari, să depășească momente extrem de grele din istoria de atunci a mișcării noastre muncitorești, să găsească resursele necesare pentru menținerea organizațiilor politice și profesionale ale clasei muncitoare, pentru impulsivitatea mișcării, pentru imprimarea în rândurile acesteia a unui spirit activ, intransigent, revoluționar.

Clubul muncitorilor din București a fost acela care a dat curs năzuințelor maselor muncitoare de a-și menține rândurile organizate, și a manifestat multă preocupare pentru a suplini și a îndeplini rolul de partid al muncitorimii.

Istoriografia noastră s-a ocupat mai ales de „criza de conducere a partidului”, și într-o foarte mică măsură de starea reală din mișcare, de faptul că măsurile represive luate de autoritățile burgheze contra organizațiilor muncitorești și a militanților socialiști, expulzarea masivă de muncitori socialiști pămînteni dar care nu aveau drepturi politice, pentru a crea divisiune semită și naționalistă, criza economică resimțită dureros de masele muncitoare prin scăderea salariilor, concedieri, mișcarea meseriașilor ș.a. s-au repercutat asupra mișcării muncitorești, au contribuit în mod direct la radicalizarea maselor, dar și la slăbirea organizațiilor politice și profesionale, la reducerea sensibilă a capacității lor de rezistență în fața atacului capitalist. Cercetarea amănunțită a documentelor epocii reliefează o activitate relativ bogată a mișcării muncitorești și socialiste în anii 1899—1901 și trebuie subliniat, o activitate organizată.

În vederea îndeplinirii rolului ce se profila și apoi ce i-a fost dat Clubului muncitorilor din București de a conduce întreaga mișcare

muncitorească, elementele înaintate au trecut la fuziunea celor două organizații din București, — subliniind importanța actului înfăptuit pentru „concentrarea tuturor forțelor partidului muncitorilor”, în vederea organizării luptei clasei muncitoare contra exploatării capitaliste. S-a relevat faptul că partidul muncitorilor este un partid de clasă, că în lupta dezrobitoare a clasei muncitoare „acțiunea politică și acțiunea economică trebuie să meargă mână în mână”, că alături de cluburile politice muncitorești trebuie întărite și organizațiile profesionale de clasă care să cuprindă cât mai mulți muncitori¹.

Un rol important l-a avut în acest sens, conferința din 29 iunie 1899, care a venit să sublinieze că „partidul muncitorilor trebuie să se mențină prin muncitori”, cluburile să fie reorganizate, punându-se accent pe munca de masă². Discuțiile au relevat semnificația organizării profesionale a muncitorilor, organizare care trebuia continuată mai ales în ideea că ea să reprezinte terenul de masă al partidului politic al proletariatului, să fie niște organizații bazate pe principiile socialismului științific, dar care să fie în stare să acorde în același timp ajutoare materiale membrilor lor. Conferința a respins în unanimitate hotărârea congresului din aprilie și a adoptat măsuri pentru organizarea politică și profesională a muncitorilor, pentru continuarea propagandei socialiste la orașe și la sate și editarea gazetei partidului muncitorilor din România.

Orientarea spre proletariat, spre organizarea profesională ca cea mai accesibilă formă de atragere a muncitorilor spre ideile socialiste este reflectată în propagandă întreprinsă prin coloanele gazetei *Lumea nouă*³, prin manifeste, prin întruniri și conferințe. Nota dominantă a propagandei organizatorice a reprezentat-o îmbinarea elementului economic cu cel politic, subliniindu-se că îmbunătățirea soartei muncitorilor „nu se poate obține decât prin schimbarea alcătuirii sociale, prin socializarea mijloacelor de producție”⁴. Această unitate dialectică dintre cele două laturi — politică și profesională — ale mișcării muncitorești, și relevarea resortului politic ca element coordonator și conducător al mișcării în ansamblul său a dat tărie mișcării.

În același timp se intensifică activitatea Clubului din București pentru lărgirea sferei de cuprindere organizatorică a maselor muncitoare. Au fost reorganizate secțiunile pe sectoare ale Clubului în fruntea cărora au fost aleși muncitori destoinici, cercul de studii sociale, cercul femeilor socialiste, se acționează pentru organizarea tineretului muncitor, a unor manifestări culturale educative.

O serie de societăți muncitorești, a lucrătorilor în fier și lemn, a tăbăcarilor, tipografilor, croitorilor, strungarilor, constructorilor, tinichigiilor etc. își desfășoară cu succes activitatea, țin adunări în care dezbat

¹ Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1892—1900, Editura politică, București, 1969, p. 661.

² *Idem*, p. 746.

³ *Lumea nouă* nr. 3, 8, 17, 18, 20, 21 din 25 iulie, 29 august, 3 octombrie, 7, 21 și 28 noiembrie 1899.

⁴ *Idem*, nr. 3 din 25 iulie 1899.

probleme ale condițiilor de muncă și de viață, ale luptei și educației socialiste, lansează apeluri de organizare a noi și noi lucrători, întreprind anchete industriale în fabrici și ateliere care sînt publicate în coloanele gazetei, participă la manifestările politice ale Clubului⁵.

Un rol deosebit de important în întărirea Clubului muncitorilor din București, în afirmarea principiilor socialiste și a locului pe care acesta îl ocupa în cadrul mișcării muncitorești în genere l-a avut întrunirea din 20 februarie 1900. Atît discuțiile purtate cit și moțiunea adoptată reflectau afirmarea organizată a mișcării muncitorești, a faptului că victoria clasei muncitoare împotriva exploatării nu poate fi decît rezultatul luptei proletariatului, al organizării într-un partid de clasă, al unității nestrămutate. Numai, în „mijlocul partidului muncitor — declara de pildă Panait Zosin — e marea și nestrămutata credință că numai proletariatul va regenera lumea”. Și într-adevăr, numai proletariatul, care așa cum sublinia și moțiunea, „ține să se manifesteze nu printr-un grupor de inși mai mult sau mai puțin de bună credință..., ci, ca o masă compactă, cu interesele ei proprii, cu cerințele ei proprii”, va fi în stare să ducă societatea înainte pe drumul transformărilor revoluționare⁶.

Totodată, continuă munca de propagandă pentru organizarea cluburilor socialiste la sate, tot mai multe materiale afirmînd hotărîrea muncitorilor de a merge înainte, de a nu renunța la activitatea printre țărani. Grăitor în acest sens este și manifestul electoral lansat de Comitetul executiv al Clubului muncitorilor din București, în mai 1899, prin care se face apel maselor țărănești să boicoteze partidele burghize, fie liberal, fie conservator, și să voteze cu *partidul muncitorilor*, care luptă „pentru binele tuturor celor ce muncesc și sînt nedreptățiți. *Partidul muncitorilor* — spunea manifestul — este partidul vostru”, ca atare „nici un sătean care-și vrea binele său și alor săi să nu voteze decît pentru candidații *partidului muncitorilor*”⁷. (subl. n.s.). Dar chiar participarea la alegeri și depunerea candidaturilor lui A. Ionescu, I. T. Banghereanu, C. Z. Buzdugan, C. Mille, și voturile obținute de aceștia atestă influența mișcării socialiste în rîndurile maselor muncitoare de la orașe și sate.

Avînd în vedere aceste aspecte deosebit de prețioase pe linia afirmării mișcării muncitorești, într-un cadru organizat, evident mai restrîns decît înainte datorită sumedeniei de factori amintiți, dar oricum organizat, am dori să subliniem că *Organizația muncitorilor bucureșteni a îndeplinit un rol de Partid*. Ideea de partid este subliniată în numeroase materiale ca ceva existent, sau, în altele, ca ceva imperios necesar. Un fapt semnificativ în acest sens. Ziarul *Lumea nouă* care purta ca subtitlu organ săptămînal al social-democrației române, apare, începînd cu 11 iulie 1899 ca organ a *Partidului muncitorilor din România*. Ideea este întîlnită în manifeste, în apeluri de organizare, în corespondența purtată cu organizațiile din Galați, Ploiești, Brăila, Buzău etc. Într-un articol din noiembrie 1899 se sublinia că „mișcarea ia

⁵ *Idem*, nr. 16 și 27 din 24 octombrie 1899 și 2 ianuarie 1900.

⁶ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1892—1900*, Editura politică, București, 1969, p. 776, 777.

⁷ *Idem*, p. 731.

un mare avânt, o nouă viață; deși cu sacrificiul multor prieteni buni, partidul muncitoresc, organizat din punct de vedere al luptei de clasă, iese victorios"⁸. Iată elemente ale continuității ideii de partid, ale continuității organizate a mișcării muncitorești care își desfășurau activitatea, viața, lupta.

Dar Clubul muncitorilor din București a desfășurat totodată o intensă activitate propagandistică. Redactarea și tipărirea gazetei Lumea nouă, până în octombrie 1900 a rămas în sarcina acestuia; se editează și gazeta „Drepturile țăranelui”⁹. Alături de muncitori destoinici ca Ioan C. Frimu, Al. Ionescu, Alecu Constantinescu, V. Anagnoste, N. C. Georgescu, Valerian Prescurea și alții iau parte în munca propagandistică unii intelectuali ca dr. C. Racovski, Panait Zosin, I. Neagu Negulescu, Panait Mușoiu, ba chiar C. Mille și I. Teodorescu care, deși plecaseră din mișcare în 1895, continuau să acționeze în spiritul ideilor socialiste. Propaganda se impunea din cel puțin două puncte de vedere: educarea noilor muncitori atrași în sfera producției industriale și riposta ce trebuie dată campaniei burgheze, despre „sfârșitul marxismului”, despre „lipsa condițiilor obiective de dezvoltare a socialismului în România”, despre „falimentul mișcării socialiste”. Cu multă competență, cu o argumentare demnă de relevant, socialiștii au subliniat că dezvoltarea industrială a țării era un fapt și odată cu aceasta și a mișcării muncitorești. De aici decurgea în mod imperios necesitatea partidului politic al clasei muncitoare, acțiunea pentru organizarea muncitorilor în partid de clasă. Cu toate loviturile primite, se scria într-un alt articol din 20 februarie 1900 „organizațiunea noastră principală există și dezvoltă o activitate mai mare decât în anii trecuți”, că la orașe și la sate muncitorimea care geme sub nedreptățile partidului liberal și conservator „formează partidul muncitorilor, partidul asupriților”¹⁰. Munca intensă desfășurată de organizația socialistă din București conștientă de menirea ei în ansamblul mișcării din țara noastră este ilustrată și de întrunirile publice, de manifestațiile muncitorești organizate cu scop propagandistic, dar și organizatoric și care aveau un efect tonifiant asupra mișcării. De exemplu la serbarea din septembrie 1899 organizată în sprijinul familiilor căzute victime terorii și măsurilor represive ale autorităților burgheze, sau la marea demonstrație de 1 Mai 1900 au participat numeroși muncitori. Semnificația acestor acțiuni constă în faptul că ele au fost organizate de Clubul muncitorilor, că alături de acesta s-au aflat cele 42 de organizații profesionale care au dat manifestațiilor nu numai un caracter impunător și organizat, ci i-au imprimat un pronunțat caracter politic și propagandistic. Manifestul lansat de Comitetul executiv al Clubului din București, se adresa maselor în numele „Partidului muncitorilor din România”, care „credincios datoriei sale internaționale, invită pe muncitorii din România să se unească la această măreață manifestație”, să demonstreze pentru caracterul organizat a mișcării muncitorești care „din ce în ce devine mai puternică, mai neînvinsă”. Manifestația de 1 Mai 1900 în București

⁸ Lumea nouă nr. 18 din 7 noiembrie 1899.

⁹ Presa muncitorească și socialistă din România, vol. I, partea a II-a 1890—1900, Editura politică, București, 1964, p. 700.

¹⁰ Lumea nouă nr. 32 și 33 din 20 și 27 februarie 1900.

și în alte orașe din țară a fost impresionantă, încît însăși ziarele burgheze „Adevărul”, „Universul”, „Românul” etc. au publicat ample reportaje despre demonstrația muncitorilor, subliniind cu acest prilej rolul clasei muncitoare, a mișcării muncitorești, care, așa cum scria „Românul”, „acum, ca întotdeauna, este antemergătoarea propășirii politice și sociale”¹¹.

O contribuție deosebită a adus Clubul muncitorilor din București și organizațiile proletare existente în acea vreme la activitatea de demascare a mișcării meseriașilor de sub conducerea politicianului conservator Iancu Brătescu, care urmărea slăbirea organizațiilor profesionale muncitorești. Campania antimuncitorească dezlănțuită pe multiple planuri de către clasele guvernante, culminează prin legea meserilor din 1902 și crearea corporațiilor. Tocmai împotriva unor asemenea măsuri reacționare și-a concentrat eforturile Clubul muncitorilor din București, secția sa de ajutor „Munca”, membrii acestor organizații, ca și ai unor societăți profesionale.

Dar consecințele crizei erau tot mai puternice. Cu tot efortul depus, gazeta *Lumea nouă* își încetează apariția în octombrie 1900 și odată cu ea și principalul mijloc de legătură între organizații, între membrii mișcării, care își continuau activitatea. A apărut însă pînă în iunie 1901 gazeta *Gutenberg*, organul societății cu același nume condusă de Al. Ionescu și alți muncitori înaintați din București. Tot atunci vede lumina tiparului revista *Independența tipografică*, organ al grupului de propagandă socialistă al societății lucrătorilor tipografi și *Revista ideii*, editată de Panait Mușolu, socialist și mai apoi adept al ideilor anarhiste. Aceste reviste și gazete au avut un rol important în menținerea prin intermediul publicisticii, în rindurile maselor, a unor principii de clasă, în combaterea regimului politic burghez, de informare asupra mișcării muncitorești internaționale. Prin aceste forme, dar și prin întruniri restrinse la sediul societății „Munca”, a societăților „Locomotiva”, „Gutenberg”, „Fer și metal”, a strungarilor, „Unirea” a timplarilor etc. la atelierele lui Valerian Prescurea, Vasile Anagnoste și ale altor muncitori, ba chiar la unele întruniri ale meseriașilor, flacăra socialistă era alimentată zi de zi, erau pregătiți noi luptători, se inițiau noi forme organizatorice. Un rol important, în această direcție l-a avut editarea ziarului *Apărătorul* în iunie 1901, care reflecta preocupările elementelor socialiste de a menține rindurile organizate ale muncitorimii, de a reface partidul politic al clasei muncitoare, și a găsi modalitățile potrivite de acțiune. Gazeta venea să afirme necesitatea concentrării eforturilor tuturor muncitorilor înaintați pentru „a lupta mină în mină cu toți spre a forma un partid puternic, un partid pur al clasei producătoare... și gata de luptă”¹². Numai în felul acesta, sublinia *Apărătorul*, numai „uniți într-un singur partid politic, vom putea să ne afirmăm și mai mult” în direcția spărării intereselor muncitorești. Noul ziar se angaja să lupte contra patronilor care căutau să arunce greutatea crizei pe seama maselor, să publice anchete din fabrici și

¹¹ Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1883—1900, Editura politică, București, 1969, p. 782, 785.

¹² Presa muncitorească și socialistă din România, vol. II, partea I, 1900—1907, Editura politică, București, 1968, p. 8, 24, 83, 139.

uzine, să informeze despre posibilitățile de angajare a lucrătorilor șomeri ș.a. Din păcate, gazeta, datorită greutăților materiale prin care treceau mișcarea și masele muncitoare, n-a putut apărea în continuare. În aceste împrejurări, elementele socialiste în frunte cu I. C. Frimu, Alecu Constantinescu, Al. Ionescu, Iosif Nădejde-Armașu, Th. D. Necu-luță cărora li s-au alăturat Vasile Anagnoste, Valerian Prescurea, Ștefan Gheorghiu, Mihai Cornea, Gh. Popescu, Haralamb Constantinescu, Gh. Ionescu, C. Bucur și alții, înțelegând semnificația politică, organizatorică și propagandistică a unui organ de presă propriu au lansat, în iunie 1901, un manifest prin care muncitorii erau chemați să sprijine acțiunea de editare a unui nou ziar. De la acea dată în jurul noii organizații care se numea *Cercul socialist România muncitoare* au fost atrași noi muncitori, au început mai intens, spre sfârșitul anului 1901 pregătirile pentru editarea gazetei „România muncitoare”, moment de o excepțională importanță pentru acea perioadă. Mișcarea meseriașilor, consecințele crizei, necesitatea afirmării pe un plan mai larg a mișcării, a legăturilor cu organizațiile din restul țării „au impus cercului — după cum scria I. C. Frimu — să-și spună și el cuvântul în public în chestiunile la ordinea zilei”. Și în felul acesta la 1 ianuarie 1902 a apărut primul număr al ziarului *România muncitoare*, care a fost primit cu nespusă bucurie de muncitorii socialiști, de toți cei ce aveau cunoștință despre organizarea politică și profesională a proletariatului. Prin aceasta, mișcarea noastră muncitorească și socialistă făcea un serios pas înainte pe linia refacerii rindurilor rărite pentru moment dar nicidecum dezorganizate, munca de organizare politică și profesională fiind strins legată de cea propagandistică, de acțiunea concretă contra claselor exploatare. Organizația muncitorilor bucureșteni a avut un rol deosebit în anii 1899—1901, ea realizând acea legătură atât de necesară între organizațiile din cadrul mișcării noastre muncitorești, a asigurat apariția aproape tot timpul a unor publicații socialiste, a menținut elanul și spiritul revoluționar în rindurile clasei muncitoare, a imprimat o tactică intransigentă, revoluționară, dând mișcării un pronunțat caracter proletar.

Contribution du club des ouvriers de Bucarest à l'affirmation des principes d'organisation et de lutte du prolétariat de Roumanie en 1899—1901

RÉSUMÉ

Dans les conditions de la désorganisation temporaire du parti politique de la classe ouvrière de Roumanie (1899), le Club des ouvriers de Bucarest, la plus puissante organisation politique ouvrière, a joué un rôle d'une grande importance en l'affirmation organisée de la lutte révolutionnaire du prolétariat roumain. En partant de cette idée centrale, en se basant sur une large investigation, le matériel apporté de nouveaux éléments des modalités d'activité du Club, des sociétés professionnelles des ouvriers, de la presse socialiste, *Lumea nouă* (Monde nouveau), *Drepturile Țăranului* (Les droits du paysan), *Gutenberg*, *Independența tipografică* (L'indépendance typographique), *Revista ideii* (La Revue de l'idée), *Apărătorul* (Le Défenseur), etc.), de la propagande, des relations avec les organisations de province, etc., qui confirment le fait que le mouvement ouvrier n'a pas cessé par la „crise de direction”, mais on l'activité a continué en une forme organisée.